

"הכול צריך לעבוד כתזמורת מדויקת"

"כדי להבין היטב למה הגדוד והחטיבה פועלים כמו שהם פועלים כרגע, אילו תוכניות יש להם, מה טיב המודיעין, הסיוע האווירי וכדומה - צריך להבין את ההיסטוריה". ראיון מערכות עם תא"ל (מיל') ד"ר מאיר פינקל, ראש תחום מחקר במכון דדו ועורך הספר התפתחות הקרב המשולב בצה"ל: עבר, הווה ומבט לעתיד

תא"ל (מיל') ד"ר מאיר פינקל. "בעיית התיאום היא על-זמנית כמו תופעת הקרב המשולב". צילום: מערכות

יצוקה'. גם אמצעי האש עברו שינוי: המודיעין הפך מכזה הנאסף בעין למודיעין הנאסף באמצעים אחרים ממערכים אחרים ומזרם לכוחות. מאש סטטיסטית מסייעת עברנו לאש מדויקת. בהתחלה נגד רק"ם, ואחר כך נגד תשתיות לחימה ומבנים. זאת היסטוריה מלאת עליות וירידות, כולל נסיגות. נסיגה מוכרת היא אחרי 67', בתקופה שצה"ל מחליט שצריך שטנקים יעשו את כל העבודה לבד, ולא צריך חי"ר שיסייע או אפילו מרגמות".

תא"ל (מיל') ד"ר מאיר פינקל, מהי ההגדרה לקרב משולב?
"פעולה משולבת של כוחות מחילות שונים וזרועות שונות להשגת משימה מבצעית. תחת הכותרת הזאת, שנשמעת ברורה ופשוטה, יש לא מעט אתגרים וקשיים בדרך ליישומה. מכיוון שמדובר בגופים שונים - פלוגת חי"ר, פלוגת טנקים, כטמ"ם או מטוס קרב - כל גוף חילי כזה מגיע לשדה הקרב מזווית מבט חילית או זרועית שיש בה היבטים של אתוס, של שיטות פעולה, של הבנה כזו או אחרת בנוגע לתפקידו ולתפקידים של הגורמים האחרים בשילוב בשדה הקרב. החיבור בין כל הגורמים הוא עניין מורכב הכולל בתוכו הבנת עומק, עד כמה שאפשר, של היכולות והמגבלות של כל הגורמים. הוא כולל עבודת מטה, פו"ש ולפעמים מגיע עד לרמה הטכנית ממש של מזעור קונפליקט בתחומי תדרים וטווחי בטיחות. בשורה התחתונה, הכול צריך לעבוד כתזמורת מדויקת".

הקרב המשולב אינו דבר חדש, הוא מלווה את המלחמה משחר קיומה.

"אפשר להגיד משחר קיומה, אבל לראות בהיסטוריה איך עקב המורכבות צבאות מנסים למזער את החיכוך בין הגורמים השונים ולהפעיל יכולות שונות בחזית ובנפרד בעומק. אנחנו מכירים זאת מההפרדה המוכרת בין אוויר ליבשה דרך קווי תיאום, ואפילו מהעולם העתיק של הפעלת טילים ופרשים ורגלים ותבניות שנפרדות זו מזו, ולא בצורה משולבת. בעיית התיאום היא על-זמנית כמו תופעת הקרב המשולב. הבעיה העקרונית היא שכמו תופעת המלחמה, גם הקרב המשולב נעשה מורכב עם יותר ויותר גורמים".

האם הוא מלווה גם את צה"ל משחר קיומו?

"לגמרי, על אף שבמהלך ההיסטוריה אפשר לראות שינוי עם הדגשות כאלה ואחרות. צה"ל התחיל כצבא של חי"ר, ואז הופיע הסיפור של הפעלת השריון ב'56' [מלחמת סיני, א"ג] שהדגים לצה"ל את המרכזיות של הטנק. צה"ל הפך מצבא מבוסס חי"ר וטנקים מסייעים - לצבא מבוסס שריון, ואחר כך חזר לצבא מבוסס חי"ר, בכל נושא הלש"ב. זה התחיל קצת במלחמת לבנון השנייה, והמשיך טוב יותר אחרי מבצע 'עופרת

ד"ר אמיר גילת, מפקד מערכות

מצוותים לוחמים מיהל"ם לחטיבות. דוגמה אחרת לכך היא יחידת רוכב שמיים. מבחינה היסטורית המתח בין השיטות תמיד היה בצה"ל, ואילו יש מדינות אחרות שהמתח הזה קטן יותר בגורתן. הפתרון הישראלי הוא של יחידות אוגדתיות, או במקרה הזה יחידות זרועיות, המקצות יכולות לרמת החטיבה".

צינת שבמשך הזמן ידע הקרב המשולב בצה"ל עליות ומורדות. מה מצבו כיום?

"אחרי מלחמת לבנון הראשונה הכיר צה"ל בעובדה שמלחמות גדולות מצריכות סיוע אש, הפעלת מטוסי קרב וכדומה, וההבנה שכל המערכת הזאת קשורה להפעלת עוצמות גדולות חזרה למרכז הבמה. יחד איתה חזרו מרכיבים שהלכו ודעכו בסוף שנות ה-90 ותחילת שנות ה-2000 תחת הלחימה באיו"ש. במסגרת זו חלו שינויים בשני תחומים עיקריים. הראשון הוא הזרמת מודיעין ממערכים מטכ"ליים ליחידות הלוחמות - דבר שגם אם היה רצוי לא התאפשר מבחינה טכנולוגית. בספר מצוין איך ניסו להעביר תצלומי אוויר של מטוסים ליחידות היבשה במלחמת יום הכיפורים, אבל הדבר היה לא אפשרי ולכן נתן תוצאות לא רלוונטיות באותו זמן. הטכנולוגיה כיום מאפשרת לעשות את הדבר הזה, ולכן היה שינוי בהיסטוריה של סיוע מודיעיני לכוחות היבשה בשדה הקרב עם כניסת לוחמ"ם [לוחמה מבוססת מודיעין, א"ג]. הרעיון הוא שמערכי אמ"ן מספקים עכשיו מודיעין לכוחות הלוחמים, זאת פרט למודיעין הקרבי של תצפיות ואיסוף קרבי.

זווית שנייה שחל בה שינוי הוא הסיוע של חיל האוויר. אחרי מלחמת לבנון השנייה התחילו להחזיר את הסיוע האווירי ללוחמת היבשה, וגם בנושא זה אנחנו נמצאים היום בתקופה שאיני יודע אם היא השיא בראייה היסטורית, אבל לפחות ברמה דומה לתקופות אחרות שבהן היה דגש לסיוע אווירי לכוחות היבשה. כאשר מביטים בלוחמה בשטח בנוי - עד היום אין ביבשה בצה"ל תחליף לראש קרב של פצצה ממטוס קרב, בין במשקל 125 ק"ג ובין פצצה של טון".

איפה נמצא הקרב המשולב הישראלי מול הקרב המשולב בעולם כולו?

"קצת קשה להשוות, מכיוון שהקרב המשולב הישראלי מתחיל מבחינה ארגונית מנקודת נחיתות. בצבאות אחרים היחידה משולבת כבר בשגרה ברמת החטיבה ולפעמים ברמת הגדוד, בעוד בצה"ל החטיבות הן חד-חיליות - חטיבות שריון, חטיבות חי"ר - ועושות ציוותי קרב כאשר הן נכנסות לפעולה מסוימת. מבחינה ארגונית אנחנו בפיגור ביחס לעולם, מכיוון שהמעבר משגרה לחירום אצלנו כולל השתנות.

אפשר לראות את המתח ואת ההבנה שהמצב הנוכחי אינו

ואז מגיעה מלחמת יום הכיפורים וצה"ל מבין שהטנק לבד לא יכול לנצח.

"זאת אכן נסיגה בתפיסה של הקרב המשולב. נסיגה אחרת קשורה למיקוד של צה"ל בסוף שנות ה-90 ותחילת ה-2000 בלחימה באיו"ש. באותה העת אמרו כי מעתה זאת תהיה המלחמה, ולא יהיו עוד מלחמות גדולות. הייתה נסיגה בתפיסת המרכזיות של הקרב המשולב, ואיתה נסיגה בהכשרות, באימונים, בתיאומים ובאמל"ח. ההיסטוריה, גם ההיסטוריה העולמית וגם ההיסטוריה של צה"ל, רוויה בעליות וברידות, בהתקדמויות ובנסיגות".

בספר בעריכתך שיצא לאחרונה לאור בהוצאת "מערכות" הכותבים (ואתה בהם) סוקרים את התפתחות הקרב המשולב בצה"ל מקדמת דנא. מדוע חשוב היום ללמוד על ההתפתחות וההיסטוריה של הקרב המשולב?

"הטענה היסודית של הספר היא שכל מה שנלחמים איתו היום הוא תוצר של אבולוציה איטית ומצטברת. כדי להבין היטב למה הגדוד והחטיבה פועלים כמו שהם פועלים כרגע, אילו תוכניות יש להם, מה טיב המודיעין, הסיוע האווירי וכדומה - צריך להבין את ההיסטוריה. כאשר אתה בתור מפקד קורא את הספר, ובעתיד הקרוב או הרחוק תקבל אמל"ח חדש, או שיהיו שינויים באיזונים בין החילות - יהיו לך כלים טובים יותר לערוך את השינויים וההתאמות ביחידה שלך. אם אתה בונה כוח - תדע לבנות אותו טוב יותר.

ההיסטוריה במקרה הנוכחי מספקת תובנות מהותיות גם למפעיל הכוח וגם לבונה הכוח. צה"ל הוא צבא גדול עם טווחים כמותיים ואיכותיים רבים ביחס לגודלה של המדינה, ופיתח סדרה של יתרונות ייחודיים לבעיה הישראלית במתח שבין גודל הצבא למשאבים בהיקף מצומצם. במהלך השנים המתחים לא נעלמו, אלא קיבלו צורות ופתרונות שונים. לדוגמה יהל"ם, שפעם הייתה היחידה המיוחדת בהיבטי הנדסה. מבחינת הפעולות שלה היא הלכה והתרחבה מאוד בשנים האחרונות, מכיוון שהבנו שאנחנו רוצים יכולות מיכולותיה אצל כל גדודי החי"ר, אבל איננו יכולים להטמיע אותן בשל מיומנויות והתמחויות נדרשות, לכן

לגבי התצורות העתידיות של קרב משולב, מכיוון שהעניין הזה הוא נצחי. הבעיות בשדה הקרב נשארות כל הזמן, והפוטנציאל והיכולות משתנים”.

באופן אבסורדי, על אף שהקרב המשולב מלווה את הקרב משחר קיומו, הוא לא כלול בעקרונות המלחמה.

”הוא אכן אינו נכלל תחת הכותרת הזאת, אבל ‘נכנס’ בצורה אחרת תחת הכותרת של ‘ריכוז מאמץ’. הקרב המשולב הוא באמת עקרון בניין כוח להפעלת כוח אוניברסלי, למעט חריגות - צה”ל אחרי 67’ שחשב שהוא יודע הכול ולא צריך קרב משולב, וטעה שש שנים לאחר מכן ב-73’. הקרב המשולב הוא גם עיקרון אוניברסלי ‘בלתי כתוב’ להפעלת הכוח”.

או שהוא ברור מאלי.

”בהחלט, הרי כולם עושים אותו כל הזמן. לא תמצא צבא שאין בו בניין כוח משולב והפעלת כוח משולבת, למעט פעולות מיוחדות. בצבא האמריקני יצא לאור לפני 30 שנים ספר הדרכה כזה, ואילו בצה”ל כל ההכשרה עוסקת בזה ברמה מסוימת, אך חומר הדרכה מסודר לא היה”.

אז הספר נועד, בין השאר, להחזיר לקרב המשולב את הכבוד שמגיע לו?

”כן, בצורה מוצהרת וברורה, אף על פי שהוא מוכר וכולם מבינים שהם צריכים לעשות אותו”.

”ככל שהאויב נעשה מתוחכם ומורכב יותר, נדרשים מרכיבים רבים יותר של קרב משולב. הדבר יטיל עול גדול על ההכשרות ועל האימונים במתח שבין מיומנות חד-חילונית לרב-חילונית או לרב-זרועית”

טענת שהיו מקרים שבכל זאת החליטו לנטוש את הקרב המשולב. מי ערב שזה לא יקרה שוב?

”הסיכונים האלה קיימים, ולפעמים יש טעויות כמו לפני מלחמת יום הכיפורים של הטעיית יתר של זרוע או של חיל אחד, והחשיבה הצבאית נגררת להבנה שאולי זרוע אחת תספיק כדי לנצח במלחמה. בראייה כוללת זו שגיאה. יכול להיות שבמקרים מסוימים השיטה האחרת תעבוד, אבל ברוב המקרים הסתמכות על מרכיב אחד היא בעייתית. אם אתה כמפקד תכיר טוב היסטוריה צבאית, תבין שהתרחיש הניצב לפניך הוא נקודתי, וסביר להניח שאם תצליח במשהו מסוים - אתה תפגע ביכולות רחבות לתרחישים אחרים. סכנת מיקוד היתר תמיד קיימת בצבאות, והפתרון היחיד הוא ללמוד מן ההיסטוריה. מקבל החלטות עם רקע רחב יעשה טעויות קטנות יותר”.

מההיסטוריה נעבור להווה. האם המלחמה הגדולה המתרחשת כרגע בין רוסיה ואוקראינה יכולה ללמד אותנו משהו על הקרב המשולב?

”יש בה הרבה קרב משולב משני הצדדים, ועם זאת קשה

המצב הרצוי בעבודות שחזרו על עצמן במשך השנים בענייני יבשה. הניסיונות להפוך את העוצבה הטקטית בשגרה ליחידה רב-חילונית; צק”ח גדעון; הרעיון לשלב באופן קבוע גדוד גולני בחטיבה 7 וגדוד של חטיבה 7 בגולני. כל אלה לא הגיעו למימוש, ולכן בהשוואה לצבאות העולם אנחנו בחיסרון. כמו כן בל נשכח את כל נושא המשאבים. בצבא האמריקני יש ארטילריה ברמת החטיבה וגם ברמת האוגדה, אצלנו היא מרוכזת ברמת האוגדה בלבד. אבל יש לנו תהליכים ושיטות כדי להתגבר על אתגרים אלה וליצור קרב משולב מיטבי. כאשר שמים דגש בהכשרות ובאימונים ומשלים מחירים מסוימים כאשר אנחנו נכנסים לפעולה הראשונה בצוותי קרב משולבים במלחמה”.

”יש במלחמת רוסיה-אוקראינה מעין חזרה של מלחמת המסות, ובמובן הזה אפשר ללמוד לקח רחב יותר: אמרנו שלא יהיו יותר מלחמות מהסוג הזה - על קרקע, של טנקים - והינה הן חוזרות”

הקרב המשולב, כשמו כן הוא, נוגע לקרב. מה עושה צבא כמו צה”ל שרוב הזמן מתעסק בבט”ש ובפעילויות שהן לא הקרב הטהור?

”זהו אתגר עצום לצה”ל, מכיוון שכדי לפתח יכולת של קרב משולב אתה צריך להתאמן. לאמריקנים, למשל, היו שנים רבות בעיראק ובאפגניסטאן, אבל כדי לבנות יכולת קרב משולב צריך להתאמן עם כל המרכיבים. לשם כך צריך לצאת ולהתאמן. לבט”ש יש שתי מקבילות: הראשונה, כאשר יש לך תקופות בט”ש ארוכות מעבר לצפוי הפוגעות בגרף האימונים, אתה פשוט לא מתאמן וזה מצמצם ומחליש את יכולת הקרב המשולב. כמו לפני מלחמת לבנון השנייה וכמו התקופה שאנחנו נמצאים בה כרגע. כאשר אתה לא מתאמן - הטנקיסט פחות טוב כטנקיסט והקרב המשולב פחות טוב. המקבילה השנייה היא שבתקופות הבט”ש עצמן, באי”ש לפחות, הפעילות כולה בחי”ר. בתקופה הבט”ש אתה לא פועל בצורה משולבת. המפקדים מודעים לכך ומנסים ליצור שילוב של כוחות בפעילות בט”ש, תוך הבנה שזהו הדפוס הנכון להכנה למלחמה. אין ספק שפעילות שיסודה חי”ר באי”ש לא מקדמת את הכוחות, וכאשר היא לא מתקדמת - היא אוטומטית מדרדרת את הכשירות”.

הספר נולד במכללות הצבאיות. מה היית רוצה שהמפקד, לא החניך בפו”ם, ילמד על הנושא הזה?

”את אותו הדבר שלומד החניך בפו”ם. ההבדל ביניהם הוא הזמן. כאשר אתה חניך בהכשרה יש לך זמן רב להתעמק בחומר, וספר כדוגמת הספר הזה יכול לשמש אותך בעבודות. כאשר אתה מג”ד בשטח או מח”ט - זהו ספר בסיסי להבנת היחידה שלך ולתפעול טוב יותר שלה. בהמשך, כאשר תגיע לתפקידי בניין כוח, ישמש הספר רקע להחלטות מושכלות יותר. הספר לא סתם נולד במכללות הצבאיות, והוא נכתב כספר לימוד. אולם הוא שימושי במידות רבות גם למפקדים שמפקדים על היחידות, וגם לבוני כוח שצריכים לקבל החלטות מושכלות

חטיבה 7 באימון. "כאשר אתה לא מתאמן - הטנקיסט פחות טוב כטנקיסט והקרב המשולב פחות טוב". צילום: אתר צה"ל

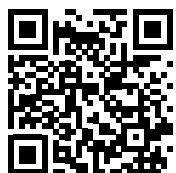
'מעצבנת'. היא כל פעם מרימה את הראש בצורה אחרת, וקשה מאוד להזניח פנים שונות שלה".

לפי מה שאנחנו יכולים להעריך, מה אפשר לומר על הקרב המשולב בעתיד?

"בעיקר שהוא יידרש יותר מבעבר. ככל שהאויב נעשה מתוחכם ומורכב יותר, נדרשים מרכיבים רבים יותר של קרב משולב. הדבר יטיל עול גדול על ההכשרות ועל האימונים במתח שבין מיומנות חד-חילונית לרב-חילונית או לרב-זרועית. נצטרך לחשוב איך לתעל את המרכיבים הללו כדי למצותם גם בהיבטים טכנולוגיים, גם בהיבטים של הכשרה וגם בהיבטים של אימונים. אין מנוס".

ללמוד מהלחימה באוקראינה. היבט אחד הוא הטכנולוגיה. אנחנו מבוססים מאוד על פעולות ברשת ועל מודיעין המזורם לכוחות. האוקראינים לא היו מבוססים על הדבר ואלתרו. הרוסים אף הם נמצאים בפער מישראל, אז קשה ללמוד על תפקוד של יחידות צה"ליות ביחס ליחידות רוסיות או אוקראיניות ברמה הזאת. כמו כן כל נושא האפקטיביות של כטמ"מים נגד רק"ם גם הוא בעייתי מבחינה זו. במקרה שלנו - לאויב אין רק"ם, ולנו יש רק"ם בסדר גודל שאולי יפתה את הצד האחר לפגוע בו, אבל כאשר אנחנו מסתכלים על האפקטיביות של כטמ"מים היא לא גדולה מאשר שטח בנוי. לכן קשה ללמוד אפקטיביות של כטמ"מים חפורים לבעיות של צה"ל מול חזבאללה בשטח בנוי.

יש הרבה מה ללמוד מהמלחמה בהקשרים של קרב משולב, אבל צריך להסתכל בעיניים ביקורתיות, והדבר נכון תמיד כאשר אתה לומד מצבאות זרים. יש במלחמת רוסיה-אוקראינה מעין חזרה של מלחמת המסות, ובמובן הזה אפשר ללמוד לקח רחב יותר: אמרנו שלא יהיו יותר מלחמות מהסוג הזה - על קרקע, של טנקים - והינה הן חוזרות. האוקראינים טוענים שמה שחסר להם פתאום זה טנקים ולא דברים אחרים, אחרי שנים רבות בהן נאמר שהטנק אינו רלוונטי. על כן אנחנו צריכים להיזהר כאשר אנחנו אומרים שהמלחמה השתנתה, שהאופי שלה חדש ועכשיו הזמן לשינוי קיצוני. תופעת המלחמה היא

להאזנה לסדרת פודקאסטים בנושא התפתחות הקרב המשולב בצה"ל מאז ועד היום סרקו את הקוד

